

Економічні науки. - Серія „Регіональна економіка”. Збірник наукових праць. Луцький національний технічний університет. Випуск 10 (39). – Луцьк: РВВ Луцького НТУ, 2013. УДК 33.332.1

Павлюк Л.В., Савош Л.В.

Луцький національний технічний університет

ЗАСАДИ ФУНКЦІОНУВАННЯ ЛОГІСТИЧНОЇ СИСТЕМИ СІЛЬСЬКОГОСПОДАРСЬКИХ ПІДПРИЄМСТВ РЕГІОНУ

У публікації розглядаються питання щодо засад успішного функціонування логістичної системи сільськогосподарських підприємств для підвищення ефективності їх господарювання. Впровадження логістичних систем дозволить також знизити рівень запасів продукції в постачанні, виробництві і збуті, прискорити оборотність вкладеного капіталу, зменшити собівартість виробництва, забезпечити задоволення потреб споживачів.

Ключові слова: логістика, логістична система, сільськогосподарські підприємства, логістичний підхід, ланцюжок поставок.

PRINCIPLES OF FUNCTIONING OF THE LOGISTIC SYSTEM OF AGRICULTURAL ENTERPRISES REGION

In a publication subject to consideration of question in relation to principles of the successful functioning of the logistic system of agricultural enterprises for the increase of efficiency of their manage. Introduction of the logistic systems will allow also to bring down the level of supplies of products in a supply, production and sell off, to accelerate circulating of the inlaid capital, bring down a production cost, provide satisfaction of necessities of consumers.

Keywords: logistic, logistic system, agricultural enterprises, logistic approach, chainlet of deliveries.

Павлюк Л.В., Савош Л.В.

ПРИНЦИПЫ ФУНКЦИОНИРОВАНИЯ ЛОГИСТИЧЕСКОЙ СИСТЕМЫ СЕЛЬСКОХОЗЯЙСТВЕННЫХ ПРЕДПРИЯТИЙ РЕГИОНА

В публикации рассматриваются вопросы об основах успешного функционирования логистической системы сельскохозяйственных предприятий для повышения эффективности их хозяйствования. Внедрение логистических систем позволит также снизить уровень запасов продукции в снабжении, производстве и сбыте, ускорить оборачиваемость вложенного капитала, уменьшить себестоимость производства, обеспечить удовлетворение всех запросов потребителей.

Ключевые слова: логистика, логистическая система, сельскохозяйственные предприятия, логистический подход, цепочка поставок.

Постановка проблеми у загальному вигляді і її зв'язок з важливими науковими та практичними завданнями. Розвиток сільськогосподарських підприємств регіону обумовлює зміну

Економічні науки. - Серія „Регіональна економіка”. Збірник наукових праць. Луцький національний технічний університет. Випуск 10 (39). – Луцьк: РВВ Луцького НТУ, 2013.

пріоритетів у діяльності суб'єктів господарювання. Поточні результати господарювання аграрних товаровиробників зазнали значного погіршення внаслідок світової фінансово-економічної кризи. Вони характеризуються падінням обсягів сільськогосподарського виробництва, зменшенням споживчого попиту, порушенням наявних кооперативно-інтеграційних зв'язків у взаєминах суб'єктів господарювання, що об'єднані в різного роду логістичні ланцюги створення вартості. Це призводить до виникнення різноманітних проблемних ситуацій як в життєдіяльності логістичних систем, так і у відносинах «постачальник – виробник – споживач».

Отже, організація логістичних систем сільськогосподарських підприємств стає необхідним фактором підвищення ефективності їх діяльності.

Аналіз останніх досліджень, у яких започатковано вирішення проблеми. Теоретичним аспектам, сучасному стану і тенденціям розвитку логістики, зокрема її економічній суті, приділяли велику увагу багато вітчизняних науковців, серед яких слід відзначити: Л.В.Балабанову, Л.М.Болдирєву, О.М.Варченко, О.І.Гуторова, С.М.Дімарчука, І.Г.Климову, Є.В.Крикавського, Т.В.Косарєву, Р.Р.Ларіну, О.І.Лебединську, М.А.Окландера, В.В.Писаренко, Ю.В.Пономарьову, О.М.Сумця, О.М.Тридіда, Л.В.Фролову, Н.І.Чухрай, В.О.Шишкіна та інших.

Окремі напрями вдосконалення економічного механізму формування логістичних систем відображені в працях таких зарубіжних вчених: Б.А.Анікіна, Л.Б.Міротіна, О.Д.Мороз, Ю.М.Неруш, Б.К.Плоткіна, Д.Бауерсокса, Дж.Шрайбфедера, Т.Левітта та ін. Сформульовані в їхніх працях наукові підходи до формування концепції логістики, положення, висновки і рекомендації посідають важливе місце в сучасній теорії логістики і дозволяють краще усвідомити складність вирішення логістичних проблем на підприємстві.

Зокрема, Н.І.Чухрай свою увагу зосереджує на формуванні і розвитку взаємовідносин між бізнес-партнерами та дослідженні ланцюга поставок у розвитку підприємств, поєднанні інновацій і логістики на підприємствах та на впровадженні маркетингу. Теоретик і практик О.Д. Мороз досліджує проблеми логістизації економіки України в умовах євроінтеграції.

Але, не зважаючи на це, аналіз літературних джерел, присвячених домінуючим аспектам використання логістичних систем, дає змогу виявити широкий спектр проблем, що залишилися поза увагою вчених. Саме це спричинило вибір теми нашого дослідження.

Цілі статті. На сучасному етапі розвитку особливе місце займає використання логістичної системи для сільськогосподарських підприємств регіону з метою вчасного і оптимального постачання матеріальних, фінансових, інформаційних ресурсів та скорочення часу доставки від продуцентів сільськогосподарської продукції до кінцевих споживачів.

Поняття логістики знайоме більшості сучасних бізнесменів як науки про оптимізацію процесу доставки товарів від виробника до споживача. Крім цього, логістика дозволяє оптимізувати ще й ряд інших виробничо-торговельних процесів з метою скорочення витрат часу та виробничих витрат. Тому, якщо необхідно отримати максимальний результат у практиці господарювання, витративши мінімум коштів, логістика стане серйозною підтримкою і допоможе уникнути багатьох проблем.

Для розв’язання назрілих проблем необхідна розробка нової концепції управління матеріальними потоками виробництва і реалізацією продукції сільськогосподарських підприємств. Одним з таких напрямів є формування та функціонування логістичної системи сільськогосподарських підприємств.

Вклад основного матеріалу дослідження з повним обґрунтуванням отриманих наукових результатів.

У результаті дослідження сучасних наукових праць вітчизняних та зарубіжних вчених встановлено, що на практиці логістика проявляється у двох аспектах: у вигляді логістичної діяльності та логістичної системи. Логістична система сільськогосподарського підприємства, визначена як особливий вид побудови процесу забезпечення виробництва та реалізації сільськогосподарської продукції, що спрямований на зростання прибутковості підприємства шляхом удосконалення функціонування виробничих (закупівельна, трансформаційна, збутова) та забезпечуючих (інформаційна, транспортна, складська) ланок (підсистем) без кардинальної зміни технології виробництва (рис. 1).

Враховуючи специфіку ведення господарської діяльності в аграрному секторі та різні розміри сільськогосподарських

Економічні науки. - Серія „Регіональна економіка”. Збірник наукових праць. Луцький національний технічний університет. Випуск 10 (39). – Луцьк: РВВ Луцького НТУ, 2013. підприємств, запропоновано класифікувати логістичні системи за рівнем інтегрованості їх ланок у зовнішнє середовище підприємства.

Рис. 1. Складові елементи логістичної системи

Зокрема, високо інтегровані системи – це системи, в яких виконання логістичних функцій у межах закупівельної, збутової, транспортної та складської ланок делеговане спеціалізованим підприємствам. Такий тип логістичних системи найбільше підходить малим сільськогосподарським підприємствам, оскільки він дозволяє сконцентруватися їм винятково на виробництві.

Середньоінтегрована система частково делегує логістичні функції стороннім організаціям, здебільшого – це виконання завдань складської, транспортної, закупівельної або збутової ланок. Зазначений тип притаманний середнім сільськогосподарським підприємствам, що виконують переважну частину логістичних

Економічні науки. - Серія „Регіональна економіка”. Збірник наукових праць. Луцький національний технічний університет. Випуск 10 (39). – Луцьк: РВВ Луцького НТУ, 2013.
функцій самостійно й делегують лише ті з них, що вимагають значних капіталовкладень.

Слабоінтегровані системи – усі логістичні функції виконуються самостійно, залучення сторонніх організацій відбувається лише у випадках неспроможності самостійного виконання певних їх функцій. Цей тип систем реалізується великими сільськогосподарськими підприємствами, що самостійно виконують усі логістичні завдання. Аутсорсинг певної функції носить епізодичний характер, наприклад, залучення додаткового транспорту в період збирання врожаю [3].

Як відомо, логістика є процесом планування, управління і контролю ефективного (з погляду зниження витрат) потоку запасів сировини, матеріалів, незавершеного виробництва, готової продукції, послуг і супутньої інформації від місця виникнення цього потоку до місця його споживання (включаючи імпорт, експорт, внутрішні і зовнішні переміщення) для повного задоволення потреб споживачів.

За даними Європейської логістичної асоціації, застосування логістичних розробок дозволяє скоротити час виробництва товарів на 25%, знизити собівартість виробництва продукції на 30%, скоротити обсяги матеріально-технічних запасів від 30 до 70% тощо [7, с. 38-42].

Основним завданням логістики є оптимізація внутрішніх і зовнішніх матеріальних потоків, а також супутніх їм інформаційних і фінансових потоків, оптимізація бізнес-процесів з метою мінімізації загальних витрат ресурсів. Логістична діяльність носить інтегрований характер і триває від моменту виникнення потреби в продукції до моменту задоволення цієї потреби.

Впровадження логістичних систем дозволить також знизити рівень запасів продукції в постачанні, виробництві і збуті, прискорити оборотність вкладеного капіталу, знизити собівартість виробництва, забезпечити задоволення потреб споживачів [8].

В центрі уваги системи логістичного управління повинен знаходитися процес виконання замовлень споживачів. Спостерігається тенденція до підвищення рівня вимог, які пред'являються споживачами до якості обслуговування. З розвитком ринкових відносин споживачі дістають все більше можливостей для порівняння і вибору кращого обслуговування.

Через свою яскраво виражену орієнтацію на споживача логістичний підхід значно відрізняється від апробованих на вітчизняних ринках технологій, що висуває певні вимоги

Економічні науки. - Серія „Регіональна економіка”. Збірник наукових праць. Луцький національний технічний університет. Випуск 10 (39). – Луцьк: РВВ Луцького НТУ, 2013. функціонування підприємства взагалі і служби логістики зокрема [7, с.193-200].

Ефективне вирішення цих проблем покладається на нову ринкову структуру - систему логістики, яка є найбільш актуальною для суб'єктів сучасного аграрного ринку. Враховуючи це, вважаємо, що саме логістика може стати дієвим інструментом зміни правил організації функціонування аграрного ринку, запорукою створення якісних і стійких структур споживання, скорочення певних ланок ланцюгу постачання «виробник-споживач».

На основі аналізу сучасних логістичних концепцій та систем визначено їх базові елементи, які слід використовувати при формуванні логістичної системи сільськогосподарських підприємств (табл. 1) [4].

Таблиця 1

Використання елементів сучасних логістичних систем при формуванні логістичної системи сільськогосподарських підприємств

Вид логістичної системи	Елемент системи	Очікуваний результат
«Планування потреби в матеріалах» (MRP I)	Створення інформаційної системи	Швидкий доступ до інформації
«Виробниче планування потреби в ресурсах» (MRP II)	Моніторинг наявності матеріально-технічних ресурсів	Зменшення завантаженості складів, підвищення оборотності активів
«Планування ресурсів підприємства» (ERP)	Моделювання розвитку виробничих процесів	Визначення критичних ресурсів
«Kanban»	Відмова від проміжного складування ресурсів	Зменшення витрат на операції з матеріальним потоком
«Худе виробництво» (LP)	Налагодження тісних зв'язків з постачальниками	Отримання якісних ресурсів за мінімальних витрат
«Оптимізована виробнича технологія» (OPT)	Відстеження відхилень від нормативу	Зменшення браку та перевитрат ресурсів

Використання даних аспектів при організації сільськогосподарського виробництва дозволить створити ефективну логістичну систему, націлену на забезпечення населення сільськогосподарською продукцією високої якості з низьким рівнем сукупних витрат.

Враховуючи те, що логістична система складається з ряду ланок, виділено два види принципів її формування: перший – загальні, що стосуються в цілому всіх ланок; другий – специфічні, що притаманні лише певній ланці системи.

Тепер для більшості аграрників виникла проблема не лише виростити продукцію, вигідно її збути, але й зберегти та розширити виробництво. При цьому необхідно орієнтуватися не тільки на виробничі пріоритети, а передусім на розвиток ринкової інфраструктури, яка б забезпечувала учасникам ринку на конкурентній основі збут продукції за вигідною ціною, швидке просування до споживача, скорочення витрат в ланцюгах її просування та поставок, поліпшення якості та безпеки харчових продуктів, формування і стабілізацію ринкових цін на продовольство, а відповідно і на гарантування продовольчої безпеки населення країни.

На жаль, існуюча модель інфраструктури аграрного ринку поки що, не зорієнтована на швидке і якісне просування агропромислової продукції від виробників до споживачів. При цьому в збитку залишаються і товаровиробники, які змушені використовувати нераціональні канали розподілу з непрозорими умовами купівлі-продажу, і споживачі, які змушені купувати продукцію сумнівної якості за високою ціною через великий ланцюжок посередників. Тому в цих умовах необхідно розробити засади внутрішньої логістики та забезпечення оптимальної дієвості ланцюга «ресурси - виробництво - реалізація - споживання». Головною метою є об'єднання в єдиний інтегрований технологічний процес усіх стадій виробництва: закупівля сировини, матеріалів, виготовлення товарної продукції, її зберігання, транспортування, збут і споживання [7].

Висновки. Економічний механізм управління логістичною системою сільськогосподарського підприємства включає в себе сукупність наукових методів і засобів, які впливають на логістичні процеси (керування діяльністю логістичної системи, контролювання та корегування дій, що дає змогу виявити і реагувати на зміни внутрішнього і зовнішнього середовища). Побудова ефективного механізму управління логістичною системою підприємства переслідує мету оптимізувати та вдосконалити вже існуючу логістичну систему як в перспективі її функціонування, так і в реальному часі. Лише ретельне дослідження функціональних сфер логістичної системи,

Економічні науки. - Серія „Регіональна економіка”. Збірник наукових праць. Луцький національний технічний університет. Випуск 10 (39). – Луцьк: РВВ Луцького НТУ, 2013.

чітке формулювання завдань, поставлених перед створеною на підприємстві логістичною системою, та розуміння поставлених цілей перед розробниками логістичної системи дасть можливість створити на сільськогосподарських підприємствах надійну логістичну систему та ефективний механізм управління нею.

Підсумком впровадження логістичних систем сільськогосподарських підприємств для підвищення ефективності їх господарювання буде забезпечення конкурентоспроможності продукції, поширення принципів логістичного управління, збільшення обсягів продажів сільськогосподарської продукції, більш ефективне використання природних ресурсів та відходів, поліпшення санітарно-епідеміологічної ситуації в регіонах.

Впровадження логістичних систем дозволить також знизити рівень запасів продукції в постачанні, виробництві і збуті, прискорити оборотність капіталу, знизити собівартість виробництва, забезпечити задоволення потреб споживачів тощо. Логістичний підхід дає змогу розробити чітку й однозначну стратегію досягнення головної мети – підвищення ефективності господарювання сільськогосподарських підприємств.

1. Волинський Г. Про конкурентні переваги бізнесу в умовах глобалізації // Економіка України. - №12. – 2006 р. – С. 56-57.

2. Григорак М. Ю. «Эти прогнозы будут определять долгосрочные направления развития логистики в Украине» / М. Ю. Григорак // Логистика: проблемы и решения, 2010. – № 2. – С. 23–26.

3. Кондратюк Д. М. Формування логістичної системи на основі об'єднань сільськогосподарських підприємств / Д. М. Кондратюк // Наук. пр. Полтавської держ. аграрної академії. – 2013. – Вип. 1(6), Т.1. – С. 139–143.

4. Кондратюк Д. М. Сутність концепцій логістики та перспективи їх застосування в сільськогосподарській діяльності / Д. М. Кондратюк // Вісн. ЖНАЕУ. – 2011. – № 1 (28), т. 2. – С. 179–186.

5. Мороз О. Д. Регіональні логістичні системи: економічна суть та принципи формування / О.Д. Мороз // Зб. наук. пр. Черкаського держ. технол. ун-ту. – Серія: Економічні науки. – Випуск 19. – Черкаси: ЧДТУ. – 2009. – С. 68–75.

6. Павлюк Л.В., Савош Л.В. Про перебудову бізнесу на основі логістичного підходу. Економічні науки. Серія «Економіка та менеджмент». Збірник наукових праць. Луцький національний технічний університет. Випуск 7(26) – Ч.4. Редкол.: відп. ред. д.е.н., професор Герасимчук З.В. – Луцьк, 2010. – 421 с. – С. 193-200.

7. Павлюк Л.В. Щодо важливості застосування логістичних підходів у малому підприємстві Волинської області. Серія «Регіональна економіка». Збірник наукових праць. Луцький національний технічний університет. Випуск 6(21) – Ч.2. Редкол.: відп. ред. д.е.н., професор Герасимчук З.В. – Луцьк, 2009. – 277 с. – С. 38-42.

Економічні науки. - Серія „Регіональна економіка”. Збірник наукових праць. Луцький національний технічний університет. Випуск 10 (39). – Луцьк: РВВ Луцького НТУ, 2013.

8. Л.В. Павлюк. Щодо важливості використання логістики для успішного ведення бізнесу в аграрній сфері. Науковий журнал «Логістика: теорія та практика» Луцького національного технічного університету – № 1. - Луцьк, 2011.– С. 101-105.